

द्वन्द्व प्रभावित क्षेत्र विशेष कार्यक्रम संचालन निर्देशिका, २०६८

१. पृष्ठभूमि :

नेपालमा विगत एक दशकभन्दा लामो समयसम्म भएको सशस्त्र द्वन्द्व ऐतिहासिक जनआन्दोलन एवं तत्पश्चात्का मधेश आन्दोलन लगायत विभिन्न घटनाहरूका कारण राजनैतिक, सामाजिक, आर्थिक एवं सांस्कृतिक क्षेत्रहरू प्रभावित हुन पुगे । नेपाल सरकार र तत्कालिन ने.क.पा. माओवादीका बीच २०६३/६४ मा सम्पन्न विस्तृत शान्ति सम्झौता पश्चात् एक दशक लामो हिंसात्मक द्वन्द्वको विधिवत अन्त्य भई संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक राज्यका रूपमा रूपान्तरित नेपाल अहिले संविधानसभामार्फत संविधान निर्माण प्रकृत्यामा रहेको छ । संक्रमणकालिन यस समयमा विगतका द्वन्द्वका घाउहरूमा मलमपट्टी लगाउँदै मेलमिलाप र आपसी सद्भावको वातावरण निर्माण गर्नु आजको प्रमुख चुनौती मध्ये एक हो । देशमा दिगो शान्ति स्थापनार्थ द्वन्द्व व्यवस्थापन, द्वन्द्वपीडितहरूको राहत तथा पुनर्स्थापना, शान्ति संयन्त्रहरूको निर्माण एवं व्यवस्थापन, पूर्वाधार पुनर्निर्माण, संक्रमणकालिन न्याय, शान्ति अभियान एवं स्रोत परिचालन जस्ता महत्वपूर्ण कार्यहरू सम्पन्न गर्न शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयको स्थापना भएको छ । मन्त्रालयले नेपाल सरकारबाट प्राप्त आन्तरिक स्रोत एवं वैदेशिक सहायता समेत परिचालन गरी दिगो शान्तिको लागि विविध कार्यक्रमहरू संचालन गर्दै आएको छ ।

तीव्र आर्थिक विकासबाट दीगो शान्ति हासिल गर्न सकिने भएकोले गाउँस्तर सम्म विकास निर्माणका कार्यक्रम संचालन गर्ने उद्देश्य सहित आ.व. ०६८/०६९ को बजेट मार्फत शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालय अन्तर्गत नयाँ कार्यक्रमका रूपमा “द्वन्द्व प्रभावित क्षेत्र विशेष कार्यक्रम प्रस्ताव गरिएको छ । यस कार्यक्रमको योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन एवं मूल्यांकन प्रकृत्याहरूलाई सरल एवं व्यवस्थित बनाई कार्यक्रमको प्रतिफललाई नतिजामूलक बनाउन यो निर्देशिका तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ ।

२. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ :

यस निर्देशिकाको नाम “द्वन्द्व प्रभावित क्षेत्र विशेष कार्यक्रम संचालन निर्देशिका २०६८” रहेको छ । यो निर्देशिका मिति ०६८/८/२० मा शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयबाट स्वीकृत भई तदनुरूप कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ ।

३. परिभाषा : विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामा;

क) “मन्त्रालय” भन्नाले शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयलाई जनाउनेछ ।

ख) “महाशाखा” भन्नाले मन्त्रालय अन्तर्गतको भौतिक पूर्वाधार, पुनर्निर्माण महाशाखालाई जनाउनेछ ।

ग) “विभाग” भन्नाले कृषि विभागलाई जनाउनेछ ।

- घ) “परियोजना” भन्नाले मन्त्रालय अन्तर्गतको द्वन्द्वोत्तर शान्ति तथा पुनर्निर्माण परियोजनालाई जनाउने छ ।
- ङ) “कार्यक्रम” भन्नाले द्वन्द्व प्रभावित क्षेत्र विशेष कार्यक्रमलाई जनाउनेछ ।
- च) “आयोजना” भन्नाले कार्यक्रम अन्तर्गत संचालन हुने यस निर्देशिकाको दफा नं. ५.१ मा उल्लेखित आयोजनालाई जनाउनेछ ।
- छ) “बजेट” भन्नाले शान्तिको लागि विकास कार्यक्रमका लागि प्राप्त हुने बजेटलाई जनाउनेछ ।
- ज) “द्वन्द्व प्रभावित” भन्नाले सशस्त्र द्वन्द्वको अवधिका शहिद परिवार, मृतक र वेपत्ता पारिएका व्यक्तिका परिवार, घाइते, अपांग एवं द्वन्द्वको कारणले आफ्नो थातथलामा बस्न जोखिममा परेका व्यक्ति तथा तिनका परिवारलाई सम्भन्नु पर्छ ।
- झ) “समूह” भन्नाले एउटा निर्वाचन क्षेत्र भित्रका द्वन्द्व प्रभावित व्यक्तिहरुको समूह सम्भन्नु पर्छ ।
- ञ) “सशस्त्र द्वन्द्व” भन्नाले मिति २०५२।११।१ देखि २०६३।६।५ सम्मको द्वन्द्वको अवधिलाई जनाउने छ ।

४. कार्यक्रम तथा निर्देशिकाको उद्देश्य

- ४.१. द्वन्द्वका क्रममा बढी प्रभावित भएका मध्य र सुदुर पश्चिमका जिल्लालाई लक्षित गरी सम्बन्धित क्षेत्रका विभिन्न स्थानलाई विशेष प्राथमिकता दिई शान्ति, सद्भाव एवं मेलमिलाप प्रबर्द्धन गर्ने, सामाजिक सेवा, आर्थिक उपार्जन, सीप विकास एवं वातावरणसम्बन्धी कार्यक्रम संचालन गर्नु/गराउनु यस कार्यक्रमको मूल उद्देश्य हुनेछ ।
- ४.२. “द्वन्द्व प्रभावित विशेष क्षेत्र कार्यक्रम” अन्तर्गत शहिद स्मृति नमूना कार्यक्रम/आयोजनाहरुको योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन तथा अनुगमन एवं मूल्यांकन प्रकृयाहरुलाई सरल एवं व्यवस्थित बनाई कार्यक्रम/आयोजनाको प्रतिफललाई नतिजामूलक र प्रभावकारी बनाउनु यस निर्देशिकाको मूल उद्देश्य हुनेछ ।

५. कार्यक्रमका क्षेत्रहरु

- ५.१. यस कार्यक्रम अन्तर्गत द्वन्द्वका क्रममा बढी प्रभावित भएका क्षेत्रहरुमा प्राथमिकतासाथ शान्ति, सद्भाव एवं मेलमिलापको भावना प्रबर्द्धन गर्न सहयोग पुऱ्याउन शहिद स्मृति नमूना कार्यक्रम एकिकृत रुपमा सञ्चालन गरिनेछ । यस अन्तर्गत आर्थिक उपार्जन, सामाजिक न्याय, सीप विकास एवं वातावरणसम्बन्धी सम्बन्धी देहाय बमोजिमका योजनाहरुलाई प्राथमिकता दिई कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- क) द्वन्द्व प्रभावितहरुलाई लक्षित गरी संचालन गरिने आर्थिक उपार्जन कृषि, पशुपालन, बागवानी, साना उद्योग, जडिबुटी सम्बन्धी कार्यक्रम/आयोजना ।
- ख) द्वन्द्व प्रभावित व्यक्ति वा परिवारको सीप विकास र स्वरोजगार सम्बन्धी कार्यक्रम/आयोजना ।
- ग) विशेष सम्भावनाका आधारमा वस्तु वा सेवाको प्रबर्द्धन गर्ने कार्यक्रम/आयोजना ।
- घ) उत्पादन साधन खरिद, उत्पादित वस्तुको विक्रिका लागि बजार जस्ता पक्षहरु पनि यस कार्यक्रम/आयोजनाका हिस्सा हुनेछन् ।

५.२. यस कार्यक्रम अन्तर्गतको विनियोजित बजेट/रकम बुँदा नं. ५.१ मा उल्लेखित आयोजना संचालन गर्न बाहेक अन्य कार्यमा खर्च गर्न पाइने छैन ।

६. समूह भेलाको आयोजना

६.१. सम्बन्धित जिल्ला कृषि विकास कार्यालयले स्थान, मिति, समय र प्रयोजन समेत खुलाई द्वन्द्व प्रभावित व्यक्तिहरुको परामर्श भेला आयोजना गर्नेछ । यसरी भेला गर्दा प्रत्येक निर्वाचन क्षेत्रभित्रको लागि भिन्ना भिन्नै भेला गर्नुपर्नेछ ।

६.२. उपदफा ६.१ बमोजिम आयोजना गरिएको भेलाले सम्बन्धित निर्वाचन क्षेत्रको लागि द्वन्द्व प्रभावित व्यक्तिहरु मध्येबाट एक कार्यकारिणी समितिको गठन गर्नेछ ।

७. कार्यकारिणी समितिको गठन

७.१. दफा ६ बमोजिमको भेलाले ७ देखि ११ जनासम्मको देहाय बमोजिमका सदस्यहरु रहेको एक कार्यकारिणी समिति गठन गर्नेछ ।

क) अध्यक्ष	१
ख) उपाध्यक्ष	१
ग) सचिव	१
घ) कोषाध्यक्ष	१
ड) सदस्यहरु	३ देखि ७ जनासम्म

७.२. यसरी गठन हुने कार्यकारिणी समितिमा अनिवार्य रूपमा एक तिहाई महिलाको प्रतिनिधित्व हुनुपर्नेछ ।

७.३. उपदफा ७.१ बमोजिमको कार्यकारिणी समितिलाई सम्बन्धित जिल्ला कृषि विकास कार्यालयमा दर्ता गर्नुपर्नेछ । यसरी जिल्ला कृषि विकास कार्यालयमा दर्ता हुन आएका कार्यकारिणी समितिहरु जिल्ला कृषि विकास समितिबाट अनुमोदन गराउनु पर्नेछ ।

८. कार्यकारिणी समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार

- आफ्नो क्षेत्रभित्रको अति द्वन्द्व प्रभावित क्षेत्र पहिचान गरी आवश्यक कार्यक्रम/आयोजना माग गर्ने ।
- सम्बन्धित उपसमितिबाट माग भई आएका आयोजनाहरुको आवश्यकता, सम्भाव्यता र उपलब्ध स्रोतको सीमा समेतको आधारमा योजनाको छनौट गरी जिल्ला कृषि विकास कार्यालय मार्फत जिल्ला कृषि विकास समितिमा सिफारिश गर्ने ।
- स्वीकृत आयोजना संचालनका लागि कार्यकारिणी उपसमिति गठन गर्ने ।
- आफ्नो क्षेत्रभित्र संचालित आयोजनाहरुको अनुगमन तथा निरीक्षण गर्ने ।
- आयोजना कार्यान्वयनको सिलसिलामा कुनै समस्या आई परेमा त्यसको समाधानका लागि आवश्यक पहल गर्ने ।

च) आयोजना छनौट तथा कार्यान्वयनका सिलसिलामा सम्बन्धित कार्यालयहरूसँग आवश्यक समन्वय गर्ने ।

छ) कार्यकारिणी उपसमितिको कार्यप्रगतिको प्रतिवेदन र आवश्यक कागजात सहित थप रकम निकासाको लागि सिफारिश गर्ने ।

९. योजना तर्जुमा, छनौट तथा स्वीकृतिको व्यवस्था

९.१. कार्यकारिणी उपसमितिले समाजमा शान्ति, सद्भाव एवं मेलमिलाप प्रवर्द्धन गर्न यस निर्देशिकाको बुँदा ५.१ मा उल्लेखित प्रकृतिका कार्यक्रम/आयोजना कार्यकारिणी समितिमा माग गर्नु पर्नेछ ।

९.२. जिल्ला कृषि विकास कार्यालयले कार्यकारिणी समितिबाट सिफारिश भई आएका कार्यक्रम/आयोजनाहरू स्वीकृतिको लागि जिल्ला कृषि विकास समितिमा पेश गर्नेछ ।

९.३. जिल्ला कृषि विकास समितिबाट स्वीकृत कार्यक्रम/आयोजनाहरू कार्यक्रम सँग सम्बन्धित जिल्ला स्थित कार्यालयको सिफारिसमा जिल्ला कृषि विकास कार्यालयले कार्यकारिणी उप समिति सँग सम्झौता गरि संचालन गर्नु पर्नेछ । सम्बन्धित कार्यालय जिल्ला कृषि विकास समितिले तोक्नेछ ।

१०. कार्यकारिणी उप समितिको गठन तथा काम, कर्तव्य र अधिकार

१०.१. स्वीकृत कार्यक्रम/आयोजना संचालनका लागि कार्यकारिणी समितिले सो कार्यक्रम/आयोजना संचालन हुने क्षेत्र भित्रका द्वन्द्व प्रभावित व्यक्तिको भेला गराई तिनीहरू मध्येबाट देहायबमोजिमको एक कार्यकारिणी उप समिति गठन गर्नेछ ।

क) संयोजक	१
ख) सचिव	१
ग) कोषाध्यक्ष	१
घ) सदस्यहरू	४

१०.२ यसरी गठन हुने कार्यकारिणी उपसमितिमा अनिवार्य रूपमा एक तिहाइ महिला हुनु पर्नेछ ।

१०.३ उपदफा १०.१ बमोजिमको कार्यकारिणी उपसमितिलाई जिल्ला कृषि विकास समितिले तोकेको जिल्ला स्थित सम्बन्धित कार्यालयमा दर्ता गरिने छ । यसरी दर्ता भएका उपसमितिहरूको अभिलेख जिल्ला कृषि समितिमा राख्ने व्यवस्था गरिनेछ ।

१०.४ कार्यकारिणी उप समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार

क) आ-आफ्नो क्षेत्रका लागि स्वीकृत कार्यक्रम/आयोजना कार्यान्वयनको लागि सम्बन्धित कार्यालयको सिफारिसमा जिल्ला कृषि विकास कार्यालयसँग सम्झौता गर्ने ।

ख) सम्झौता बमोजिम कार्यक्रम/आयोजना कार्यान्वयन गर्न रकम निकाशा लिने ।

ग) आफूले कार्यान्वयन गरेका कार्यक्रम/आयोजनाहरूको मासिक प्रगति प्रतिवेदन तथा सम्पन्न भएपछि विस्तृत प्रगति प्रतिवेदन सम्बन्धित कार्यकारिणी समिति र जिल्ला कृषि विकास कार्यालयमा पठाउने ।

११. कार्यान्वयन सम्बन्धी व्यवस्था

- ११.१. यस कार्यक्रम/आयोजना संचालनका लागि मन्त्रालयले कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय मार्फत विभागलाई अख्तियारी दिनेछ ।
- ११.२. विभागले सम्बन्धित जिल्ला कृषि विकास कार्यालयलाई अख्तियारी दिई कार्यक्रम/आयोजना कार्यान्वयन गराउने ।
- ११.३. निजी, सहकारी, NGO/INGO, स्थानिय निकाय र अन्य सरकारी निकाय सँग मिलेर लागत सहभागितामा संचालन हुने आयोजना लाई प्रथामिकता दिईने छ ।
- ११.४. सम्बन्धित जिल्ला कृषि विकास कार्यालयले कूल लागत अनुमानको २.५% मा नबढ्ने गरी कन्टिन्जेन्सी वापत रकम कट्टा गरी सो रकमबाट प्रचलित कानुन बमोजिम खटिने कर्मचारीले दैनिक भ्रमण भत्ता एवं परामर्श भेलामा हुने खर्च व्यहोरिनेछ ।
- ११.५. स्वीकृत कार्यक्रम/आयोजना संचालनको लागि संयोजक वा कार्यकारिणी उपसमितिले तोकेको कुनै पदाधिकारीबाट जिल्ला कृषि विकास कार्यालयसँग सम्भौता हुनेछ ।
- ११.६. आफूले संचालन गरेको योजनाको लागि प्राप्त रकम कुनै वाणिज्य बैंकमा कार्यकारिणी उपसमितिका नाममा खाता खोली जम्मा गर्नुपर्नेछ ।
- ११.७. खाताको संचालन कार्यकारिणी उपसमितिका संयोजक वा सचिव मध्ये एक जना र कोषाध्यक्षको संयुक्त दस्तखतबाट संचालित हुनेछ ।
- ११.८. जिल्ला कृषि विकास कार्यालयले कार्यक्रम/आयोजना संचालनको लागि सम्भौता सम्पन्न भएपछि बढिमा एक तिहाइ रकम कार्यकारिणी उपसमितिलाई पेशकी उपलब्ध गराउन सक्नेछ । बाँकी रकम कामको प्रगति अनुसार मूल्यांकन गरी बील भौचरको आधारमा उपलब्ध गराउने छ ।

१२. रकम प्रवाह, खर्च एवं लेखापरीक्षण गर्ने व्यवस्था

- १२.१. जिल्ला कृषि विकास कार्यालयले प्राप्त कार्यक्रम/आयोजना, अख्तियारी र अख्तियारीपत्रमा प्राप्त निर्देशन बमोजिम कार्यान्वयन गर्नुपर्नेछ ।
- १२.२. जिल्ला कृषि विकास कार्यालयले अख्तियारी बमोजिमको रकम सम्बन्धित कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट निकाशा लिई, छुट्टै श्रेस्ता राखी कार्यान्वयन गर्नु गराउनु पर्नेछ ।
- १२.३. कार्यक्रम/आयोजनाको भौतिक एवं वित्तीय प्रगति नियमानुसार मासिक/चौमासिक/वार्षिक रुपमा विभाग मार्फत मन्त्रालयमा र सो को एक प्रति कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयमा पनि पठाउनु पर्नेछ ।
- १२.४. आर्थिक वर्षभित्र खर्च नभई बाँकी हुन आएको रकम आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ एवं अन्य प्रचलित नियम निर्देशिकामा व्यवस्था भए बमोजिम सम्बन्धित कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयमा फिर्ता गरी फ्रिज गराउनु पर्नेछ ।
- १२.५. सम्बन्धित कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट आन्तरिक लेखा परीक्षण तथा अन्तिम लेखा परीक्षण महालेखा परीक्षकको कार्यालयबाट हुनेछ ।

१२.६. रकम प्रवाह, खर्च एवं लेखा परीक्षणसम्बन्धी अन्य व्यवस्था आर्थिक कार्यविधि ऐन, २०५६ तथा नियमावली, २०६४ र सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ एवं सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ बमोजिम हुनेछ।

१३. कार्यक्रम/आयोजनाको अनुगमन, समीक्षा र प्रगति प्रतिवेदन सम्बन्धी व्यवस्था

- १३.१. द्वन्द्वबाट क्षति भएका भौतिक पूर्वाधारहरुको पुनर्निर्माण/पुनर्स्थापना तथा शान्तिका लागि विकास कार्यक्रम संचालन कार्यविधि, २०६५ को बुँदा १०.१ मा व्यवस्था भए बमोजिमको केन्द्रिय निर्देशन तथा अनुगमन समितिले यस कार्यक्रमको समेत केन्द्र स्तरीय अनुगमन एवं समीक्षा गरी निर्देशन दिनेछ।
- १३.२. मन्त्रालयले प्रत्येक विकास क्षेत्रमा एकजना सहसचिवको नेतृत्वमा अनुगमन टोली गठन गरी यस कार्यक्रमको अनुगमन गर्नेछ।
- १३.३. जिल्ला स्तरीय अनुगमन सम्बन्धित कार्यालय, सम्बन्धित गा.वि.स.सचिव, स्थानीय शान्ति समिति सचिव र जिल्ला कृषि विकास समितिले गर्नेछन्।
- १३.४. कार्यक्रम/आयोजना कार्यान्वयन गर्ने विभागले राष्ट्रिय योजना आयोग एवं मन्त्रालयले तोकेको ढाँचामा प्रगति प्रतिवेदन तथा अन्य श्रेस्ताहरु तोकिएकै समयमा विभाग मन्त्रालयमा र सो को एक प्रति कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयमा पनी पठाउनु पर्नेछ।
- १३.५. कार्यक्रम/आयोजना कार्यान्वयन गर्ने कार्यालयले जिल्ला स्तरीय समीक्षा गोष्ठीमा प्रगति प्रस्तुत गरी समीक्षा गराउनुपर्नेछ र सोको जानकारी विभाग मार्फत मन्त्रालयलाई दिनुपर्नेछ र सो को एक प्रति कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयमा पनी पठाउनु पर्नेछ।
- १३.६. कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने कार्यालयले यस कार्यक्रम अर्न्तगतका योजना सम्पन्न पछि सार्वजनिक सुनुवाईको व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ।
- १३.७. विभागले केन्द्र र आफू मातहतका क्षेत्रीय कार्यालयहरु मार्फत कार्यक्रम आयोजनाको अनुगमन गरी गराई एकीकृत प्रतिवेदन शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयमा र सो को एक प्रति कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयमा पनी पठाउनु पर्नेछ।

१४. जिम्मेवारी तथा उत्तरदायित्व

- १४.१. कार्यक्रम/आयोजना संचालन गर्ने, सम्पन्न गराउने, हस्तान्तरण गर्ने, लेखा परीक्षण लगायत विभिन्न भौतिक तथा वित्तीय प्रगति प्रतिवेदन पेश गर्ने जिम्मेवारी, कर्तव्य र दायित्व अख्तियारी प्राप्त गर्ने अधिकारीमा हुनेछ।
- १४.२. कार्यक्रम/आयोजना सम्पन्न भइसकेपछि सम्बन्धित जिल्ला कृषि विकास कार्यालयले उक्त कार्यक्रम/आयोजना मर्मत सम्भार एवं संचालनको जिम्मेवारीसहित कार्यकारिणी उपसमिति र स्थानीय निकायलाई हस्तान्तरण गर्नुपर्नेछ र सो को जानकारी जिल्ला कृषि विकास समितिलाई गराउनु पर्नेछ।

१५. विविध

१५.१. यस निर्देशिकाको कार्यान्वयनमा कुनै समस्या आई परेमा त्यसको व्याख्या एवं परिमार्जन शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयले गर्नेछ ।

१५.२. यस निर्देशिकाको ब्यवस्था प्रचलित कानूनसँग बाभिएमा प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

This document was created using
Smart PDF Creator
To remove this message purchase the
product at www.SmartPDFCreator.com